

введено в дію Наказом КНТЕУ № 377 від 02.02.2018 р. [Електронний ресурс]. –

Режим доступу:

<https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/e92910f03476ec4755e80f7cba7ed82e.pdf> (дата звернення: 01.11.2019).

Куриленко Н. В.,

*канд. пед. наук, старший викладач
кафедри фізики та методики її навчання
Херсонський державний університет*

Єрмакова-Черченко Н. О.,

*канд. пед. наук, старший викладач
кафедри фізики та методики її навчання
Херсонський державний університет*

Коробова І. В.,

*д-р. пед. наук, професор
кафедри фізики та методики її навчання
Херсонський державний університет*

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У зв'язку з розвитком технологій та вільним доступом до продуктів інтелектуальної власності проблема академічної доброчесності у закладах вищої освіти України набуває все більшої актуальності.

Згідно «Закону України про освіту» під **академічною доброчесністю** (АД) будемо розуміти *сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень* [1].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання [1].

Дотримання академічної доброчесності *здобувачами освіти* передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації [1].

Аналіз останніх досліджень науковців [2, 3] стосовно виявлення фактів академічної недоброчесності у закладах вищої освіти України свідчить про чисельні порушення академічної доброчесності в діяльності українських викладачів та дослідників. Ці порушення можна поділити на дві категорії:

Перша категорія – сфера навчальної діяльності. До неї відносять:

- вимагання або провокування отримання грошей, подарунків, особистих послуг при різних формах оцінювання студентів, відсутність за оплати справедливої оцінки;
- виконаних за допомоги плагіату навчальних та кваліфікаційних робіт;

- виконання за оплату таких робіт на замовлення;
- примусова купівля навчальної та методичної літератури;
- занижування оцінок та примус до додаткових навчальних послуг та консультацій;
- оновлення за рахунок студентів обладнання або купівля студентами різноманітних витратних матеріалів, канцелярських товарів тощо [2, с.21].

Друга категорія – сфера наукового дослідження:

- підготовка та публікація наукових, навчальних та методичних текстів за допомогою плагіату;
- фальсифікація експериментальних даних, покладених в основу наукових публікацій;
- включення до переліку авторів осіб, які не внесли належного вкладу в отримання результатів;
- схвалення досліджень або дисертаційних робіт по темах, що не мають наукового, практичного, соціального та іншого значення;
- надання позитивних рецензій та відгуків на роботи, які за своїми науковими результатами на це не заслуговують;
- отримання невинуватених преференцій при наданні наукових та освітніх грантів;
- неправомірне використання свого службового положення [2, с.22].

Одним із видів порушення академічної доброчесності є **академічний плагіат** під яким розуміють *оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства* [1].

У своїх дослідженнях Крістіан Фааль (професор кафедри кримінального права та філософії права Грайфсвальдського університету) розглядає декілька

видів плагіату: повний плагіат, плагіат-переклад, структурний плагіат, самоплагіат, плагіат, незважаючи на наявність посилань [4, с.111, 5].

Законом України «Про вищу освіту» [6] передбачено відповідальність виявлення плагіату в дисертаційних роботах осіб, що здобувають наукові ступені. Натомість правові засади щодо протидії плагіату серед студентства знаходяться у стані розробки. Розповсюдження академічної нечесності у вітчизняній вищій школі, на думку М. Дойчика, «...значною мірою зумовлене тим, що в українському студентському середовищі не існує загальноприйнятих стандартів академічної поведінки, не окреслені межі неприйнятної поведінки; студентам досі не було надане реального права вибору курсів та викладачів і, відповідно, не формувалася відповідальність за свій власний вибір...» [7, с.96].

Проте, на сьогодні для боротьби з використанням плагіату існує значна кількість програмних засобів, найвідоміші з яких: Turnitin, Strike Plagiarism, Urkund, Advego Plagiatus, eТХТ, Антиплагиат тощо. Ці засоби дозволяють співставляти тексти робіт з електронними текстами Інтернет; перевіряти та знаходити необхідні посилання; формувати переліки цитованої літератури та здійснювати імпорт посилань з інших баз даних. Результатом використання перерахованих програмних засобів є створення умов для доброчесної навчальної та наукової поведінки як студента так і викладача.

Врахування вищезазначеного дає можливість сформулювати заходи по усуненню академічної недоброчесності у закладах вищої освіти України:

1. Звуження простору корупції і створення здорової культури у вищій освіті.
2. Формулювання кодексу академічної честі закладу вищої освіти та прийом на викладацьку посаду тільки після засвідчення особою, що вона ознайомила з його змістом і готова дотримуватись його положень.
3. Розроблення схеми дій персоналу університету по боротьбі зі студентським та викладацьким плагіатом.

4. Створення студентських етичних комітетів для підвищення відповідальності самих студентів за порушення академічної етики.

5. Використання програмних продуктів, що полегшують студентам виконання різноманітних навчальних та дослідницьких завдань.

6. Використання навчальних програм, які допомагають студентам отримати уяву про наявні навчальні ресурси, опанувати навички написання академічних навчальних та наукових текстів різної складності.

7. Підвищення просвітницької ролі бібліотек з питань академічної доброчесності (круглі столи, тренінги та ін.).

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» (зі змінами) від 16.07.2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. / Т.Фініков / Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – С.21-22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

3. Хмарський В. Academic integrity в США: кілька спостережень 2015 року / В.Хмарський / Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – С.53-57. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

4. Мельниченко А. Прояви академічної нечесності. /А.Мельниченко/ Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – С.107-121. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

5. Fahl Christian. Eidesstattliche Versicherung des Promovenden zur Bekämpfung des Plagiatsunwesens? / Zeitschrift für Rechtspolitik. – 2012. – №. 1. – P.7-11.

6. Закон України «Про вищу освіту» (зі змінами) від 09.08.2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>.

7. Дойчик М. Академічна чесність: данина моді чи життєва необхідність? / М.Дойчик / Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова – К.; Таксон, 2016. – С.93-106. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

*Ляпіна О. В.,
канд. хім. наук, доцент кафедри біоінженерії і води
Одеська національна академія харчових технологій*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В останні роки світова спільнота почала приділяти пильну увагу питанню академічної доброчесності через виникнення необхідності дотримання морально-етичних принципів у написанні наукових робіт. Декларація з етичних цінностей і принципів в Європейському регіоні, визначає основні складові академічної доброчесності: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, підзвітність (Бухарестська конференція за сприяння Європейського центру ЮНЕСКО з вищої освіти, 2004 р.). Механізми забезпечення академічної доброчесності при організації освітнього процесу в закладах вищої освіти базуються на боротьбі з плагіатом, хабарництвом та іншими проявами академічної недоброчесності, що регламентовано Законом України «Про вищу освіту» (2014) [1, 57 с.].